

Dossier

Teoria en arqueologia

Introducció

Joan-Anton Barceló i Miquel Molist

Sovint fem servir l'expressió «arqueologia teòrica» per referir-nos a àmbits com la teoria social, l'epistemologia, els mecanismes de raonament, etc. Però pel sol fet d'anomenar «teòrica» una arqueologia, donem per descomptat que hi ha també una altra arqueologia, perfectament lícita, que no és «teòrica».

En aquest dossier de Cota Zero argumentem en sentit contrari. No hi ha arqueologia sense teoria, perquè no hi ha arqueologia sense explicació i perquè l'arqueologia no es produeix en una torre de marfil aïllada del món. Tots, arqueòlegs i arqueòlogues de la universitat, dels museus, de les empreses de gestió del patrimoni, de l'administració, *hem* de «fer» la teoria en el moment de fer arqueologia.

Aquest «fer» la teoria, però, no s'ha de veure com una activitat aliena a la investigació arqueològica. Fer teoria significa simplement reflexionar sobre per què i com fem el que fem. En massa ocasions donem per descomptades coses que no són evidents per elles mateixes... Ens evadim de la reflexió perquè la simple descripció és més senzilla i menys compromesa.

Fer teoria no significa haver-nos d'etiquetar com a processualistes, marxistes, estructuralistes o el que sigui. És cert que hem de llegir i comprendre el que altres investigadors han reflexionat sobre la seva activitat investigadora, però l'important és que tots nosaltres siguem capaços de plantejar-nos qüestions, d'anar més enllà de les preguntes trivials que ens sorpren-

gueren el primer dia que l'estudi del Passat ens il·lusiona.

De poc serveixen les pedres, els testimonis antics, el registre arqueològic, si no som capaços de reflexionar sobre la funció que fan en el món d'avui. És per aquesta raó que hem estructurat aquest dossier d'una manera no gaire habitual. Desgraciadament per a la disciplina, la «teoria» sembla estar confinada en uns autors especialitzats en epistemologia i qüestions filosòfiques, totalment allunyats de la pràctica quotidiana de l'arqueologia. Per evitar aquesta marginació de la teoria, hem demanat a diversos investigadors, amb interessos i dominis d'aplicació ben diferents, de col·laborar en el dossier aportant-hi les seves idees i el seu punt de vista.

La majoria de treballs (J.-C. Gardin, R. Micó, J.-A. Barceló, T. H. Dowson, M. Aldenderfer, R. H. McGuire, M. Díaz-Andreu, A. Vila) es poden incloure en aquesta «teoria en arqueologia» elaborada per especialistes en la reflexió. Però no hem oblidat que els arqueòlegs i arqueòlogues que treballen fora de l'acadèmia també reflexionen sobre la disciplina (el treball d'A. Toledo, per exemple). Hem intentat, igualment, relativitzar l'impacte europeu-americà, amb la inclusió de tres casos concrets del que podríem anomenar «arqueologia per a una emergència», tres països en distintes situacions socials i polítiques que influeixen de manera diferent en l'arqueologia que *es pot* practicar.

Aquest és el cas dels articles d'Igor Bogdanovic i de Gassia Artin en relació a la situació de l'arqueologia a Sèrbia i al Líban. Havíem previst també la inclusió d'un article sobre la situació arqueològica a Nicaragua, però la situació actual d'aquest país ha impedit rebre a temps la contribució dels seus redactors. Per tal de no deixar aquest bloc d'arqueologies en països en conflicte incomplet respecte de la seva formulació inicial, hem optat per incloure una reflexió personal, feta sobre el terreny, de J.-A. Barceló que va viure l'impacte terrible de l'huracà Mitch durant la seva estada acadèmica a Nicaragua.

Clou aquest apartat un quart article redactat per John Chapman amb el títol *La destrucció d'un patrimoni comú: l'arqueologia de guerra*

a Croàcia, Bòsnia i Hercegovina en el qual es detallen sistemàticament les destruccions de patrimoni ocasionades per la guerra interètnica a l'antiga Iugoslàvia, així com una reflexió sobre les diferents causes que la provocaren.

De fet no preteníem cobrir tots els àmbits del tema monogràfic. En arqueologia tot és teoritzable: l'explicació històrica, la manera com la produïm i la generem, la naturalesa social dels destinataris, la naturalesa social dels productors, el context polític en què es genera i s'utilitza... La necessitat de teorització, però, no és un simple caprici dels investigadors. És molt més: sense reflexió sobre què fem, com ho fem i per què ho fem, no pot haver-hi ciència ni coneixement.